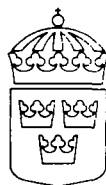

Konstitutionsutskottets betänkande

1987/88:10

om nationaldagen som helgdag, m.m.

KU
1987/88:10

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas tolv motioner som väckts under den allmänna motionstiden vid 1986/87 års riksmöte.

De upptagna frågorna gäller:

1. Nationaldagen som helgdag
2. Hyllning av konungen
3. Ny nationalsång
4. Ordnar och medaljer
5. Minnesmedalj över kolonin Nya Sverige i Amerika
6. Utmönstrande av bestämmelser rörande adeln
7. Raoul Wallenberg
8. Under andra världskriget internerade
9. Folkrörelsernas roll för demokratin
10. Kampanj för ett våldsfritt samhälle
11. Ersättning till Olof af Forselles

Motionsyrkandena

I motion 1986/87:K222 av Elver Jonsson och Hans Lindblad (fp) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om folkrörelsernas roll för demokratis utveckling.

I motion 1986/87:K421 av Gunilla André m.fl. (c) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en parlamentarisk ledningsgrupp för kampanj för ett våldsfritt samhälle.

I motion 1986/87:K801 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av särskild dag varvid konungen på olika orter i landet får motta undersåtarnas folkliga hyllning.

I motion 1986/87:K803 av Alexander Chrisopoulos (vpk) hemställs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder som syftar till att skapa en ny nationalsång i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1986/87:K804 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att göra Sveriges nationaldag den 6 juni till helgdag.

I motion 1986/87:K805 av Lars Werner m.fl. (vpk) hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för upprättelse av de personer som internerades i arbetsläger under andra världskriget.

KU 1987/88:10

I motion 1986/87:K806 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om det officiella belöningsssystemet.

I motion 1986/87:K816 av Birger Hagård (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om återupptagande av förläning av vissa utmärkelser inom Kungl. Maj:ts Orden även till svenska medborgare.

I motion 1986/87:K817 av Birger Hagård (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär vidtagande av åtgärder för instiftande av en ny minnesmedalj över kolonin Nya Sverige i Amerika.

I motion 1986/87:K818 av Nils Berndtson (vpk) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ur statliga förordningar mönstra ut bestämmelser rörande adeln.

I motion 1986/87:K822 av Elisabeth Flectwood och Sven Munke (m) hemställs att riksdagen beslutar att i enlighet med motionen hylla Raoul Wallenbergs insatser.

I motion 1986/87:K823 av Lars Ahlmark m.fl. (m, fp, c, vpk) hemställs att riksdagen beslutar om ekonomisk ersättning till Olof af Forselles efter beredning på sätt i motionen anförts.

De upptagna frågorna

1. Nationaldagen som helgdag

Motionen

I motion 1986/87:K804 av Marianne Karlsson (c) föreslås att nationaldagen den 6 juni också skall göras till helgdag. Motionären anser att det skulle vara värdefullt om vikten av Sveriges nationaldag ytterligare markerades genom ett sådant ställningstagande. Firandet av denna dag har ökat och svenska folket visar enligt motionären en större benägenhet att värna fosterlandet.

Gällande regler och tidigare behandling

Riksdagen antog våren 1982 ny lag om Sveriges flagga (prop. 1981/82:109, KU 1981/82:26) vilken innehåller regler om flaggans utseende och om den tretungade flaggans användande. I en särskild av regeringen utfärdad förordning (SFS 1982:270) ges föreskrifter om vilka dagar som är allmänna flaggdagar. Utöver Konungens, Drottningens och Kronprinsessans födelse- och namnsdagar är nyårsdagen, påskdagen, första maj, pingstdagen, nationaldagen den 6 juni, dag för val i hela riket till riksdagen, FN-dagen den 24 oktober, Gustav Adolf-dagen den 6 november, Nobeldagen den 10 december samt juldagen allmänna flaggdagar. Vilka dagar som skall anses som helgdagar anges i 1686 års kyrkolag. Genom Kungl. förordning år 1772

angående sabbatens firande inskränktes antalet helgdagar kraftigt. Söndags- och helgdagsvilan garanteras sedan länge i praktiken av arbetstidslagstiftningen (och tidigare även av butiksstängningslagstiftningen).

Numera regleras genom avtal mellan arbetsmarknadens parter frågor om vilka dagar som skall vara arbetsfria. I lag om beräkning av lagstadgad tid finns också föreskrifter om dagar som jämföras med helgdagar.

Riksdagen antog år 1938 en särskild lag (1938:108) om likställande i vissa hänseenden av första maj med allmän helgdag (borgerlig helgdag).

Kyrkoförfattningsutredningen har i sitt slutbetänkande i mars 1987 (SOU 1987:5) i samband med sin allmänna översyn av den kyrkorättsliga lagstiftningen även framlagt ett förslag till särskild lag om allmänna helgdagar. Kommittén har inte föreslagit att nationaldagen skall uppföras som helgdag. I betänkandet SOU 1987:4 lämnar kommittén vidare en utförlig redogörelse för helgdagsbegreppet i olika författningar, m.m.

En motion av samma innebörd behandlades av riksdagen under hösten 1986. Utskottet erinrade i sitt avstyrkande bl.a. om att riksdagen år 1982 antagit en ny lag om Sveriges flagga. I anslutning här till utfärdade regeringen föreskrifter om de allmänna flaggdagarna av vilka nationaldagen/svenska flaggens dag är en. Genom denna åtgärd kom nationaldagen även att få en författningsmässig reglering. Utskottet ansåg att de nuvarande förhållandena och formerna för firandet av nationaldagen ger tillräckligt utrymme för att markera nationaldagens betydelse i det svenska samhället. Riksdagen avlog motionen.

2. Hyllning av konungen

Motionen

I motion 1986/87:K801 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av särskild dag varvid konungen på olika orter i landet får motta undersåtarnas folkliga hyllning.

För att konungen som statsöverhuvud bättre skall uppmärksammas och kunna hyllas av folket föreslår motionären att de olika länen får i uppdrag att ansöka om möjlighet att få anordna en "Kungens dag" där konungen får motta en folklig hyllning som en förlängning av den nuvarande traditionen med Eriksgata vid trontillträdet.

3. Ny nationalsång

Motionen

I motion 1986/87:K803 av Alexander Chrisopoulos (vpk) begärs åtgärder som syftar till att skapa en ny nationalsång. Motionären erinrar om att en nationalsång är den sång som används till att musikaliskt företräda en nation vid fosterländska tillfällen och i internationellt umgänge. Dessutom bör nationalsången ge uttryck för de förhoppningar, visioner, ideal och gemensamma strävanden som förenar en nation i dess ansträngningar att utforma framtiden. Motionären anser att de ideal som texter i nationalsången återger

tillhör en förhoppningsvis för alltid förgången tid. Det finns enligt motionären knappast någon som i sina framtidsvisioner drömmer om att Sverige återigen bli vad det var i sina "fornstora dar".

KU 1987/88:10

Tidigare behandling

Vid 1960 års riksdag väcktes två likalydande motioner I:489 av herr Bengtson (c), II:609 av herr Brandt i Sättila (c) med begäran om utredning och förslag till en ny sång som officiellt kunde antas som nationalsång för Sverige. I motiveringen anfördes bl.a. att texten i nationalsången som inte syftar enbart på Sverige närmast kan betraktas som en hyllning till Norden och att texten delvis inte kan anses särskilt tilltalande för ett framåtsträvande och ett modernt arbetande land som vårt. Motionärerna pekade på möjligheten att t.ex. genom en pristävlan engagera kompositörer för att få kvalificerade förslag till ny nationalsång.

Allmänna beredningsutskottet (ABU 1960:20) som inhämtade ytanden från Musikaliska akademien, Svenska sångarförbundet, Sveriges körförbund och Föreningen Svenska tonsättare föreslog att motionerna inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet anförde följande i sin motivering:

Den utveckling som lett till att "Du gamla, Du fria" numera allmänt betraktas som Sveriges nationalsång har ägt rum utan påverkan av några av statsmakterna fattade beslut. Såvitt utskottet kunnat bedöma bör det för dem som anser angeläget att vi äger en sång med karaktär av nationalsång framstå såsom väsentligt, att denna sång kunnat få så fast förankring hos mycket stora grupper av vårt folk att dess egenskap av nationalsång i praktiken icke ifrågasättes. Enligt utskottets mening bör en nationalsång tillkomma på detta sätt och utskottet anser icke motiverat med något officiellt fastställande av nationalsång för Sverige.

Utskottet finner med ovan angivna utgångspunkter icke heller någon utredning för åstadkommande av en ny nationalsång vara påkallad.

Motionerna avslogs av riksdagen.

4. Ordnar och medaljer

Motionerna

I motion 1986/87:K806 av Marianne Karlsson (c) föreslås att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om det officiella belöningssystemet. Motionären anser att ordnarna är ett för staten förmånligt praktiskt och vedertaget medel att belöna tjänster mot samhället. Ett ordensväsende – gärna reformerat i olika avseenden, kanske framför allt genom en breddning av de grupper som kan få ordnar – måste anses ha en funktion att fylla även i dagens samhälle. Motionären erinrar vidare om att gamla såväl som nya stater över hela världen har insett fördelarna med att tillämpa den hävdvunna internationella praxis som ett fullständigt officiellt belöningssystem utgör. Emedan ordnar av praktiska skäl inte kan bäras till daglig dräkt bör enligt motionären en komplettering kunna ske med till orden hörande färgade band som t.ex. enligt fransk förebild kan fästas på vardagskläder.

I motion 1986/87:K816 av Birger Hagård (m) föreslås att förläning av vissa utmärkelser inom Kungl. Maj:ts Orden skall återupptas även för svenska medborgare. Motionären erinrar om att utdelandet av ordnar till svenska medborgare upphörde 1974. Åtgärden drabbade ej bött de egentliga riddarordnarna utan även medaljer, t.ex. utmärkelserna Svärdestecknet och Svärdsmedaljen. Många skäl talar enligt motionären för att utmärkelserna åter görs disponibla för belöning av allmänna samhällsinsatser, i främsta hand dock för sådana som icke stått i direkt anknytning till rent tjänsteutövande.

Tidigare behandling

Vid föregående riksmöte behandlade riksdagen fem motioner rörande utdelande av ordnar och medaljer (KU 1986/87:16). Utskottet som inhämtat yttrande från riksmarskalksämberet och försvarsutskottet ansåg att samordningsfrågor mellan regering och riksmarskalksämberet väl kunde lösas inom ramen för redan förekommande samarbete. Utskottet ansåg vidare att frågan om ett utvidgat användande av medaljer som belöning åt förtroendemän m.fl. fick, utan meningsyttring från riksdagens sida, bedömas av regeringen och riksmarskalksämberet.

5. Minnesmedalj över kolonin Nya Sverige i Amerika

Motionen

I motion 1986/87:K817 av Birger Hagård föreslås att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas för instiftande av en ny minnesmedalj över kolonin Nya Sverige i Amerika. I motiveringen erinrar motionären om att det vid 300-årsminnet instiftades en särskild medalj som i guld tilldelades vissa honoratiores. På initiativ av riksdagens talman har en särskild nationalkommitté för manifestation av det stundande 350-årsjubileet bildats. Enligt motionären bör regeringen uppdra åt Kungl. Maj:ts Orden att låta instifta en "Nya SvMII" och ombesörja dess prägling samt administrera utdelningen.

6. Utmönstrande av särskilda bestämmelser rörande adeln

Motionen

I motion 1986/87:K818 av Nils Berndtson (vpk) föreslås att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ur statliga förordningar mönstra ut bestämmelser rörande adeln.

Yttrande från Riddarhusdirektionen

I ett yttrande från riddarhusdirektionen (*bilaga*) föreslås att motionen avslås. I yttrandet erinras om att adeln under århundraden spelat en inte oväsentlig roll i Sveriges historia fram till ståndsriksdagens avskaffande 1866. Riddarhusdirektionen anser det inte motiverat att av gällande författningar

utmönstra nuvarande bestämmelser rörande adeln och ej heller att till samhället överföra Riddarhusets skogs- och jordbruksfastigheter.

KU 1987/88:10

7. Raoul Wallenberg

Motionen

I motion 1986/87:K822 av Elisabeth Fleetwood och Sven Munke (båda m) föreslås att riksdagen beslutar att i enlighet med motionen hylla Raoul Wallenbergs insatser. I motiveringen anförts bl.a. att man i västvärlden på olika sätt hedrat Raoul Wallenbergs gärning. Han har t.ex. blivit hedersmedborgare i USA och i Israel. Motionärerna anser att det bör utses en kommitté inom riksdagen som får i uppdrag att på lämpligaste sätt pröva i vilken konstnärlig form en manifestation skall kunna förverkligas.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om Raoul Wallenberg har behandlats vid ett flertal tillfällen i riksdagen med anledning av motioner och interpellationer. Riksdagen avslog i maj 1986 motion 1985/86:U501 av Elisabeth Fleetwood (m) och Sven Munke (m) om hyllning av Wallenberg. Utrikesutskottet (UU 1985/86:27) anförde att Raoul Wallenbergs stora och betydelsefulla gärning är välbekant. Utskottet erinrade om att hedersbevisningar av den typ som nämnts i motionen i vårt land som regel endast kan bli aktuella för avlidna personer. Den officiella svenska inställningen i fallet Raoul Wallenberg är att vi utgår från att han lever tills övertygande bevis om motsatsen presenterats. Utskottet ansåg vidare att det inte bör ankomma på riksdagen att utse en sådan kommitté som föreslagits.

8. Under andra världskriget internerade

Motionen

I motion 1986/87:K805 av Lars Werner m.fl. (vpk) föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för upprättelse av de personer som internerades i arbetsläger under andra världskriget. Motionärerna erinrar om att ett stort antal personer under längre eller kortare tid internerades i militära arbetsläger som i olika omgångar upprättades i bl.a. Svea och Storlien. De som drabbades av denna politiska internering utsattes enligt motionärerna för en lagstridig och godtycklig diskriminering utan att de berörda fick veta skälen för interneringen. Enligt motionen kan man nu efter den långa tid som gått konstatera att syftet med interneringen uteslutande var att isolera personer som hade gentemot ledande kretsars protyska uppfattningar misshagliga politiska åsikter, emedan de nästan alla var kommunister eller socialister. Motionärerna anser avslutningsvis att det i dag även för tillskyndarna av dessa interneringar bör vara helt klart att det är nödvändigt och en moralisk skyldighet att de berörda personerna får upprättelse för de övergrepp de utsatts för.

Frågan om upprättande av särskilda arbetskompanier för sådana personer som av bl.a. politiska skäl bedömdes kunna ha menlig inverkan på försvarsviljan behandlades bl.a. i ett interpellationssvar av försvarsminister Per Edvin Sköld den 20 december 1941.

9. Folkrörelserna och demokratin

Motionen

I motion 1986/87:K222 av Elver Jonson och Hans Lindblad (båda fp) föreslås under yrkande 1 att riksdagen skall ge regeringen till känna vad i motionen anförts om folkrörelsernas roll för demokratins utveckling. Motionens yrkanden 2 och 3 som avser stöd m.m. till ideella organisationer m.m. har överlämnats till kulturutskottet.

I motiveringen erinrar motionärerna om den historiska utvecklingen av folkrörelserna och deras stora betydelse för den demokratiska utvecklingen i vårt land. Bl.a. tas frågan upp om erfarenheter från folkrörelsearbetet som en betydelsefull skolning i praktisk demokrati. Motionärerna anser att vissa utvecklingstendenser under senare år medfört försämrade arbetsmöjligheter för många av folkrörelserna, t.ex. slopat stöd till organisationstidskrifter, ökade portokostnader, utvecklingen på lotteriområdet, m.m.

Utredning rörande folkrörelserna

Civilminister Bo Holmberg förordnade i augusti 1986 en särskild utredare, förbundsordföranden Karl-Åke Granlund. Enligt direktiven (dir. 1986:17) fick denne i uppgift att föreslå åtgärder för att undanröja hinder för att folkrörelser, föreningar och kooperativ skulle kunna ta ett ökat ansvar för vissa verksamheter som i dag helt eller till större delen bedrivs i offentlig regi. Vidare skulle erfarenheter av och praktiska exempel på ett ökat föreningsansvar redovisas. Utredaren skulle vidare se över statsbidragen till folkrörelserna i syfte att minska antalet bidragsformer samt föreslå förenklingar och åtgärder för en eventuell bättre samordning av bidragsgivningen. Utredaren skulle beakta folkrörelsernas olika uppbyggnad och verksamhetsinriktning.

Utredningen som antog namnet *folkrörelseutredningen* (C 1986:01) erhöll i tilläggsdirektiv (dir. 1987:14) uppgift att se över statsbidragen till barn- och ungdomsorganisationerna för att finna bidragsregler som innebär såväl en förenkling som en ökad rättvisa mellan olika typer av organisationer.

Folkrörelseutredningen framlade i september 1987 tre betänkanden SOU 1987:33–35 med benämningen *Ju mer vi är tillsammans*. I betänkandena redovisas en omfattande kartläggning av folkrörelsernas villkor och ett rikhaltigt förslag till åtgärder. I ett senare betänkande (SOU 1987:37) har utredningen lagt fram förslag rörande stödet till barn- och ungdomsföreningar.

1987 års *lotteriutredning*, som tillsattes i februari 1987, och haft i uppdrag att lägga fram förslag som underlättar för folkrörelserna att finansiera sin verksamhet genom lotterier, har avgivit betänkandet *Folkrörelsernas lotte-*

rier och spel (SOU 1987:52). I betänkandet framläggs en serie olika förslag i syfte att underlätta för folkrörelserna att finansiera sin verksamhet genom lotterier och spel.

KU 1987/88:10

Tidigare riksdagsbehandling

Frågor om folkrörelsernas roll i samhället togs upp i motion 1977/78:914 av Hilding Johansson m.fl. (s). Konstitutionsutskottet lämnade i betänkandet 1978/79:9 en utförlig redovisning av det stöd som samhället på olika sätt ger till folkrörelser och föreningsliv. I betänkandet redovisas också det arbete som då pågick inom dåvarande kommundepartementet och det utredningsarbete som initierats. Utskottet delade motionärernas uppfattning om folkrörelsernas betydelsefulla roll i samhällsarbetet och fann att de frågor som aktualiserats i motionen var föremål för stor uppmärksamhet från statsmakternas sida. Några särskilda åtgärder från riksdagens sida ansågs dock ej påkallade. Motionsyrkandet förklarades besvarat med vad utskottet anfört. I en reservation (s) yrkades att riksdagen skulle med bifall till motionen ge regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande samordning av folkrörelsefrågorna.

10. Kampanj för ett våldsfritt samhälle

Motionen

I motion 1986/87:K421 av Gunilla André m.fl. (c) föreslås i yrkande 1 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en parlamentarisk ledningsgrupp för kampanj för ett våldsfritt samhälle.

I motiveringen anförts bl.a. att det är nödvändigt att vi får till stånd en kraftig folkopinion som tar avstånd från och aktivt arbetar för ett våldsfritt samhälle mot bakgrund av den våldskultur som sköljer in över vårt land och genom underhållningsvåld medför en ständig ökning av våldsbrottsligheten. Motionärerna, som noterat att statsministern under föregående år initierat en folkkampanj (Tänk ett slag) mot våldet och att regeringen vidtagit vissa åtgärder i saken, anser att det nu krävs en parlamentariskt förankrad kampanjledning för att planera och genomföra ett brett och intensivt opinionsarbete mot våldet.

Tidigare behandling

Riksdagen behandlade hösten 1986 en motion av samma motionärer och med i stort samma syfte, nämligen om en kampanj för ett våldsfritt samhälle. Utskottet (KU 1986/87:16) delade motionärernas oro över den beskrivna utvecklingen. Utskottet erinrade om att statsrådsberedningens framtidsgrupp då nyligen lagt fram en studie av våldets utveckling och redovisat en rad iakttagelser. Vidare uppmärksammade utskottet att statsministern tagit initiativ till bildandet av en särskild intresseförening med uppgift att arbeta mot våldstendenserna. Utskottet underströk starkt vikten av att samhället på alla sätt deltar i kampen mot våldet. Motionen förklarades besvarad med vad utskottet anfört.

Motionen

I motion 1986/87:K823 av Lars Ahlmark m.fl. (m, fp, c, vpk) föreslås att riksdagen beslutar om ekonomisk ersättning till Olof af Forselles efter beredning på sätt som i motionen anförts. Motionärerna anser att det beslut som riksdagens förvaltningsstyrelse fattat i december 1986 om ersättning ex gratia till af Forselles är synnerligen restriktivt. Frågan om beloppets storlek bör kunna prövas av en oberoende instans, lämpligen av konstitutionsutskottet och sedan bestämmas av riksdagen.

Tidigare behandling

Frågan om ekonomisk ersättning från riksdagens sida till Olof af Forselles har behandlats vid ett flertal tillfällen med anledning av motioner. Konstitutionsutskottet har senast i betänkandet KU 1985/86:24 anfört att motionerna avvisats av riksdagen med hänvisning till att ärendet behandlades av riksdagens förvaltningskontor, vars parlamentariskt sammansatta styrelse är det organ som i första hand skall ta ställning i ärendet.

Riksdagens förvaltningskontor beslöt den 3 december 1986 att tillerkänna Olof af Forselles ett belopp ex gratia om 5 000 kr. i månaden med början den 1 november 1986 och med upphörande den 30 april 1989 (den månad då af Forselles uppnår 65 års ålder).

Utskottet

De nu aktuella under den allmänna motionstiden 1987 väckta motionerna gäller vissa särskilda frågor av olika karaktär.

I motion K804 av Marianne Karlsson (c) föreslås att *nationaldagen den 6 juni* också skall göras till helgdag. En liknande motion av samma motionär behandlades vid föregående riksmöte. Utskottet (KU 1986/87:16) erinrade då om att riksdagen år 1982 antog en ny lag om Sveriges flagga och att regeringen i anslutning härtill utfärdat föreskrifter om de allmänna flaggdagarna av vilka nationaldagen/Svenska flaggans dag är en. Genom denna åtgärd kom nationaldagen även att få en författningsmässig reglering. Utskottet fann att de nuvarande formerna för firandet av nationaldagen gav tillräckligt utrymme för att markera nationaldagens betydelse i det svenska samhället. Motionen avslögs.

Under hänvisning till den ovan redovisade motiveringen vid behandlingen av frågan förra året avstyrker utskottet motion 1986/87:K804.

I motion K801 av Marianne Karlsson (c) föreslås att en *särskild dag* skall införas varvid *konungen* på olika orter i landet kan få ta emot folkets hyllning. Motionären anser att de olika länen skall få i uppdrag att anordna en särskild Konungens dag vilket skulle kunna vara en lämplig förlängning av den nuvarande traditionen med Eriksgata.

Utskottet vill med anledning av motionen endast erinra om att det sedan länge är brukligt att konungen besöker de olika länen. Det är närmast en

fråga mellan hovet och företrädare för län och kommuner att utforma ändamålsenliga program. Utskottet avstyrker motionen.

KU 1987/88:10

I motion K803 av Alexander Chrisopoulos (vpk) begärs åtgärder som syftar till att skapa en *ny nationalsång*. Motionären anser att nationalsången i sin nuvarande utformning tillhör en förgången tid.

Utskottet vill erinra om att riksdagen år 1960 behandlade och avlog en motion rörande nationalsången. Allmänna beredningsutskottet framhöll bl.a. att Du gamla, Du fria kommit att betraktas som Sveriges nationalsång utan påverkan av några av statsmakterna fattade beslut. Beredningsutskottet fann det inte påkallat att utreda frågan om en ny nationalsång. Motionen avslogs av riksdagen. Konstitutionsutskottet har ingen annan uppfattning i frågan och avstyrker motion 1986/87:K803.

I två motioner tas upp frågor om *ordnar och medaljer*. Marianne Karlsson (c) föreslår i motion K806 att regeringen skall tillsätta en utredning om det officiella belöningssystemet. I motion K816 av Birger Hagård (m) föreslås att förläning av vissa utmärkelser inom Kungl. Maj:ts Orden skall återupptas även för svenska medborgare.

Riksdagen behandlade (KU 1986/87:16) vid föregående riksmöte ett antal motioner rörande ordnar och medaljer, främst frågan om samordningsbehov mellan regeringen och riksmarskalksämberet beträffande medaljer samt belöningsfrågor inom försvaret. Under beredningen inhämtades yttranden från riksmarskalksämberet och försvarsutskottet.

Utskottet vill erinra om statsmakternas beslut 1973 om ändring i systemet med utdelandet av ordnar och medaljer. Detta innebär att utdelandet av ordnar i praktiken upphörde vad gäller svenska medborgare. Även medaljväsendet påverkades. För närvarande förekommer det att H.M. Konungen och regeringen utdelar vissa medaljer. Utskottet har inte funnit anledning att föreslå några ändringar i nuvarande ordning utan avstyrker motionsyrkandena.

I motion K817 av Birger Hagård (m) föreslås att åtgärder vidtas för instiftande av en ny *minnesmedalj över kolonin Nya Sverige i Amerika*. Motionären erinrar om att det vid 300-årsminnet instiftades en särskild medalj och att motsvarande nu bör göras.

Utskottet anser att formerna för högtidlighållandet 1988 av 350-årsjubileet lämpligen prövas av den för ändamålet bildade nationalkommittén. Utskottet avstyrker motionen.

I motion K818 av Nils Berndtson (vpk) föreslås att de *bestämmelser om adeln* som finns kvar i statliga förordningar skall mönstras ut. Motionären erinrar om att adelns privilegier efter hand försvunnit. Den av det s.k. adelsmötet beslutade riddarhusordningen utfärdas dock av regeringen, vilket ger systemet en viss officiell prägel.

Utskottet har inhämtat yttrande från riddarhusdirektionen (*bilaga*) som erinrar om de överväganden om den kvarvarande regleringen rörande adelns rättsliga ställning som gjordes i grundlagberedningens betänkande år 1972.

Under hänvisning till den prövning som företogs av grundlagberedningen av frågan om den rättsliga regleringen av ridderskapet och adeln finner

utskottet inte skäl förorda att man nu vidtar åtgärder för att utmönstra kvarvarande bestämmelser som huvudsakligen torde beröra formerna för administrationen av vissa för adeln gemensamma fastigheter. Motion 1986/87:K818 avstyrks följaktligen.

I motion K822 av Elisabeth Fleetwood och Sven Munke (båda m) föreslås att riksdagen beslutar att i enlighet med motionen hylla *Raoul Wallenbergs* insatser. Motionärerna framhåller betydelsen av Raoul Wallenbergs humanitära insatser under andra världskriget och erinrar om hur han hedrats på många håll i västvärlden, bl.a. genom hedersmedborgarskap i USA och Israel. I motionen föreslås att en bland riksdagsmän utsedd kommitté får i uppdrag att pröva i vilken konstnärlig form en sådan manifestation över hans gärning under andra världskriget skulle kunna förverkligas, t.ex. genom en målning eller en skulptur.

Utskottet vill erinra om att riksdagen vid föregående riksmöte behandlade två motioner rörande Raoul Wallenberg. Den ena (1985/86:U501) av Elisabeth Fleetwood och Sven Munke gick ut på att riksdagen på lämpligt sätt skulle besluta att hylla Raoul Wallenbergs insatser. I den andra motionen av Karl-Anders Petersson (c) (1985/86:U528) föreslogs att riksdagen skulle utse Raoul Wallenberg till hedersmedborgare. Motionerna behandlades och avstyrktes av utrikesutskottet (UU 1985/86:27). Riksdagen följde utskottet.

Utskottet instämmer i utrikesutskottets motivering 1986 vari Raoul Wallenbergs stora och betydelsefulla gärning starkt underströks. Enligt konstitutionsutskottet är det av stor betydelse att man i framtiden håller minnet av hans insatser levande. Utskottet har sålunda stor förståelse för motionärernas syfte men finner det inte påkallat att föreslå några särskilda åtgärder med anledning av motionen, vilken följaktligen avstyrks.

I motion K805 av Lars Werner m.fl. (vpk) föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för upprättelse av de personer som *internades i arbetsläger* under andra världskriget. I motionen erinras om att ett stort antal personer under längre eller kortare tid internerades i militära arbetsläger på grund av sina politiska åsikter. Enligt motionen kan man nu efter den långa tid som gått konstatera att syftet med interneringarna uteslutande var att isolera personer som hade gentemot ledande kretsars uppfattning misshagliga politiska åsikter.

Under andra världskriget förekom att vissa medborgare inkallades till värnpliktstjänstgöring i särskilda arbetskompanier. Enligt vad som redovisades av försvarsministern Per Edvin Sköld i ett interpellationssvar i december 1941 inrättades efter mobiliseringen inom ramen för krigsorganisationen ett antal arbetskompanier avsedda för bl.a. vägarbeten. Till sådana kompanier inkallades sådana personer "vilka med skäl kunnat misstänkas för att bland trupperna driva en agitation till försvagande av försvarsviljan". Enligt de principer som försvarsministern redovisade skulle främst sådana värnpliktiga som hade ledande ställning inom ytterlighetspartierna och som kunde befaras bedriva disciplinupplösande verksamhet inkallas till arbetskompanierna.

Vid bedömningen av vad som föreslås i motionen måste man enligt utskottet beakta det allvarliga läge som värt neutralt land befann sig i under

andra världskriget och de speciella förhållanden och säkerhetskrav som då gällde. Enligt utskottet är det efter den långa tid som nu förflutit inte meningsfullt att vidta åtgärder i syfte att utreda de i motionen påtalade förhållandena. Motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

I motion K222 av Elver Jonsson och Hans Lindblad (båda fp) om *folkrörelserna och demokratin* föreslås under yrkande 1 att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som anförts om folkrörelsernas roll för demokratins utveckling. I yrkandena 2 och 3 tas upp frågor rörande stödet till ideella organisationer. Motionen har i dessa delar överlämnats till kulturutskottet.

Utskottet vill erinra om att frågor rörande folkrörelserna varit och är föremål för ett aktivt intresse från statsmakternas sida. Inom civildepartementet bedrivs ett långsiktigt arbete för samordning av samhällets insatser och uppföljning av utvecklingen. Den sedan augusti 1986 arbetande folkrörelseutredningen har redan avlämnat fyra betänkanden i vilka en omfattande kartläggning av Föreningssverige redovisas. Utredningen har även lagt fram en serie förslag ägnade att stärka folkrörelsernas villkor och kommer att fortsätta arbetet rörande bl.a. de ekonomiska förhållandena, m.m. Betänkandena är nu under beredning i regeringskansliet.

Utskottet delar motionärernas bedömning av folkrörelsernas stora betydelse för den demokratiska utvecklingen i vårt land. Det är enligt utskottet viktigt att statsmakterna ger ett aktivt stöd till folkrörelser och föreningsliv. De ekonomiska frågorna handläggs som framgått av kulturutskottet och kommer där att bli föremål för prövning. Det är enligt konstitutionsutskottet angeläget att de ekonomiska villkoren löpande uppmärksammas. Mot bakgrund av pågående utredningsarbete finner utskottet inte anledning till något särskilt tillkännagivande till regeringen på sätt motionärerna föreslår. Motionsyrkande 1 i motion 1986/87:K222 föreslås med det anförda besvarat.

I motion K421 av Gunilla André m.fl. (c) om förhandsgranskning av videogram föreslås under yrkande 1 att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som anförts om en parlamentarisk ledningsgrupp för ett *våldsfritt samhälle*. Det andra yrkandet om förhandsgranskning av videogram behandlas av utskottet i ett senare sammanhang.

Motionärerna anför bl.a. att det är nödvändigt att man i Sverige får till stånd en kraftig folkopinion som tar avstånd från våld och aktivt arbetar för ett våldsfritt samhälle. För att planera och genomföra ett brett och intensivt opinionsarbete i frågan krävs enligt motionärerna en parlamentariskt förankrad kampanjledning.

En motion med liknande syfte behandlades under föregående riksmöte. Utskottet pekade i sitt betänkande (KU 1986/87:16) bl.a. på statsrådsberedningens framtidsgrupp som har fått i uppdrag att följa frågan om våldsutvecklingen i landet och att därvid försöka klarlägga frågans orsakssammanhang. På statsministerns initiativ hade en särskild intresseförening mot våldet bildats.

Utskottet delar motionärernas oro över den pågående utvecklingen. I likhet med förra året får utskottet hänvisa till de åtgärder mot våldsutvecklingen som pågår från samhällets sida. Det bör vidare erinras om att regeringen i skrivelse 1986/87:2 hösten 1986 lämnade riksdagen en ingående

redovisning om de åtgärder som då planerades inom justitiedepartementets ansvarsområde mot våldsbrott m.m.

KU 1987/88:10

Utskottet får för sin del starkt understryka vikten av att samhället på alla sätt deltar i kampen mot våldet. Sålunda är aktiviteter inom föreningslivet, arbetsplatser, skolor, kyrkliga samfund, barnomsorg och det politiska livet betydelsefulla och värda stimulans från statsmakternas sida. De redan vidtagna åtgärderna visar också att utvecklingen ägnas särskild uppmärksamhet. Utskottet anser emellertid inte påkallat att – som föreslås i motionen – förordna tillsättandet av en särskild parlamentarisk ledningsgrupp för våldsbe-kämpningen. Med det anförda får motionsyrkandet anses besvarat.

I motion K823 av Lars Ahlmark m.fl. (m, fp, c, vpk) tas även i år upp frågan om ersättningen till byggnadsingenjören *Olof af Forselles*. Motionärerna föreslår att riksdagen beslutar om ekonomisk ersättning efter beredning på sätt som i motionen anförts. I motionen anför bl.a. att det inte är tillfredsställande att förvaltningsstyrelsen som, under den mångåriga tvisten mellan riksdagen och af Forselles, varit part i tvisten nu fastställt det belopp som utgår till af Forselles. Sedan principbeslut om ersättning fattats bör summans storlek prövas av en oberoende instans, lämpligen konstitutions-utskottet.

Bakgrunden är i korthet följande. Sedan 1978 har af Forselles riktat ekonomiska anspråk mot riksdagen avseende vissa byggnadsarbeten, m.m. Frågan har bl.a. varit föremål för behandling vid allmänna domstolar under ett antal år, men efter vissa kontakter med förvaltningskontoret återkallade af Forselles sin talan hösten 1986. Därvid vann en dom i tingsrätten i vilken käromålet ogillades laga kraft. Därefter har riksdagens förvaltningsstyrelse den 3 december 1986 beslutat "att – – mot bakgrund av af Forselles insatser för riksdagen vid ombyggnadsarbeten under 1950- och 1960-talet och med hänsyn till af Forselles nuvarande situation tillerkänna honom ett belopp ex gratia om 5 000 kr. i månaden med början den 1 november 1986 och med upphörande den 30 april 1989 (den månad då af Forselles uppnår 65 års ålder)".

Som framgått har utskottet vid ett flertal riksmöten behandlat motioner rörande ersättning till af Forselles. Motionerna, senast våren 1986 (KU 1985/86:24), har avstyrkts med hänvisning bl.a. till att ärendet har varit föremål för handläggning av riksdagens förvaltningskontor, vars parlamenta-riskt sammansatta styrelse ansågs vara det organ som i första hand har haft i uppgift att ta ställning i frågan.

Utskottet vidhåller denna uppfattning och vill ånyo understryka att förvaltningsstyrelsen enligt den arbetsfördelning som är fastlagd inom riksdagen har att handlägga ärenden av förevarande karaktär. Det är alltså inte konstitutionsutskottets uppgift att överpröva förvaltningsstyrelsens beslut i förvaltningsärenden. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionsyrkandet.

Utskottet hemställer

1. beträffande *nationaldagen som helgdag*
att riksdagen avslår motion 1986/87:K804,
2. beträffande *särskild hyllningsdag för Konungen*
att riksdagen avslår motion 1986/87:K801,
3. beträffande *ny nationalsång*
att riksdagen avslår motion 1986/87:K803,
4. beträffande *ordnar och medaljer*
 - a) att riksdagen avslår motion 1986/87:K806,
 - b) att riksdagen avslår motion 1986/87:K816,
5. beträffande *minnesmedalj över kolonin Nya Sverige*
att riksdagen avslår motion 1986/87:K817,
6. beträffande *utmönstring av bestämmelser om adeln*
att riksdagen avslår motion 1986/87:K818,
7. beträffande *Raoul Wallenberg*
att riksdagen avslår motion 1986/87:K822,
8. beträffande *under andra världskriget internerade*
att riksdagen avslår motion 1986/87:K805,
9. beträffande *folkrörelserna och demokratin*
att riksdagen förklarar motion 1986/87:K222 yrkande 1-besvarad med vad utskottet anför.
10. beträffande *kampanj för ett våldsfritt samhälle*
att riksdagen förklarar motion 1986/87:K421 besvarad med vad utskottet anför.
11. beträffande *ersättning till Olof af Forselles*
att riksdagen avslår motion 1986/87:K823.

Stockholm den 10 november 1987

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kurt Ove Johansson (s), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Sören Lekberg (s), Börje Stensson (fp), Elisabeth Fleetwood (m), Bengt Kindbom (c), Nils Berndtson (vpk), Ove Karlsson (s) och Ture Ångqvist (s).

Reservationer

1. Nationaldagen som helgdag (mom. 1)

Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s: 9 börjar med "Under hänvisning" och slutar med "motion 1986/87:K804" bort ha följande lydelse:

Nationaldagen den 6 juni, som också är Svenska flaggans dag, bör enligt motion 1986/87:K804 av Marianne Karlsson (c) göras till helgdag. Enligt motionären har firandet av denna dag ökat, och det svenska folket visar nu en större benägenhet att värna om vårt land. Det är enligt motionären värdefullt om vi ytterligare markerade vikten av Sveriges nationaldag. Den 6 juni bör därför vara helgdag. Utskottet anser att utvecklingen i vårt land under senare år är sådan att nationaldagen kommit att uppfattas som en nationell högtidsdag. I likhet med motionären finner utskottet det naturligt att denna dag också blir stadfäst som helgdag. Så är ju brukligt i de flesta andra länder. Därför tillstyrker utskottet motion 1986/87:K804.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *nationaldagen som helgdag*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:K804 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Ny nationalsång (mom. 3)

Nils Berndtson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "I motion K803" och slutar med "motion 1986/87:K803" bort ha följande lydelse:

I motion 1986/87:K803 av Alexander Chrisopoulos (vpk) föreslås att riksdagen begär åtgärder som syftar till att skapa en *ny nationalsång* i enlighet med vad som anförs i motionen.

Konstitutionsutskottet finner i likhet med motionären att den nuvarande nationalsången Du gamla, du fria inte längre speglar de uppfattningar som råder i den svenska nationen. Det vore därför naturligt att man nu lät skapa en ny nationalsång, som bättre än den nuvarande, återspeglade samtidens framtidsvisioner. Utskottet föreslår därför att riksdagen hos regeringen begär åtgärder som syftar till att skapa en ny nationalsång. Utskottet tillstyrker därför motionen.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *ny nationalsång*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:K803 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Utmönstring av bestämmelser om adeln (mom. 6)

Nils Berndtson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Under hänvisning" och på s. 11 slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Som framgår av yttrandet från riddarhusdirektionen anser den att ett *utmönstring av bestämmelser om adeln* i statliga förordningar inte behöver ske.

Utskottet anser emellertid att de rester som fortfarande finns kvar av offentlig reglering rörande adeln bör utgå. De gamla privilegierna för adeln har ju undan för undan försvunnit i takt med samhällets demokratisering. I och med 1974 års grundlagsreform försvann även i författningen kungens rätt

att utse någon till adligt stånd. Däremot vidtogs ej erforderliga konsekvens-åtgärder som gäller t.ex. formerna för utfärdandet av riddarhusordningen som fortfarande har formen av en regeringsförordning och därmed ges viss officiell prägel. Enligt utskottet bör självklart statens befattning med den relik från medeltiden som adelsreglerna är snarast upphöra. Därför anser utskottet att motion 1986/87:K818 bör bifallas.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *utmönstring av bestämmelser om adeln*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:K818 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Raoul Wallenberg (mom. 7)

Anders Björck, Hans Nyhage och Elisabeth Fleetwood (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet har" och slutar med "följaktligen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet ställer sig bakom den motivering av riksdagens utrikesutskott vid föregående riksmöte som innebär att Raoul Wallenbergs insatser är så stora, betydelsefulla och välkända att de inte närmare behöver kommenteras. Den i motion 1986/87:K822 av Elisabeth Fleetwood och Sven Munke (båda m) framförda tanken att riksdagen på lämpligt sätt bör hedra Raoul Wallenbergs räddningsinsatser under andra världskriget bör enligt utskottet kunna fullföljas på sätt som i motionen anges.

Utskottet kan erinra om den hedersbevisning som förlänats Wallenberg i olika länder och finner det nu naturligt att också den svenska staten genom tillskapandet av t.ex. en skulptur eller målning ger Wallenbergs insatser sin hyllning. Utskottet utgår liksom utrikesutskottet från att Wallenberg fortfarande är i livet. Något annat har ju inte heller bevisats. Trots detta är det med hänsyn till de synnerligen speciella omständigheter som råder rörande Raoul Wallenberg på sin plats att Sveriges riksdag nu beslutar om någon form av lämplig manifestation av de värdefulla insatser Wallenberg gjort i mänsklig-hetens tjänst.

Utskottet yrkar därför att motion 1986/87:K822 bifalls.

dels att moment 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. beträffande *Raoul Wallenberg*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:K822 beslutar att hylla Raoul Wallenbergs insatser.

5. Under andra världskriget internerade (mom. 8)

Nils Berndtson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Vid bedömningen" och på s. 12 slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Det är uppenbart att många personer under andra världskriget blev föremål för "tvångskommendering" till arbetsläger enbart på grund av sin politiska uppfattning. Genom det forskningsarbete om Sverige under andra

världskriget och annan forskning och vittnesmål från berörda kan det anses bekräftat att många, främst kommunister men även andra radikala, sattes i dessa läger endast därför att de hade gentemot ledande militära kretsars protyska uppfattning misshagliga åsikter.

Enligt utskottet är det angeläget att regeringen nu vidtar åtgärder för upprättelse av de personer som internerades i arbetslägren under andra världskriget. Motionen tillstyrks följaktligen.

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. beträffande *under andra världskriget internerade*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:K805 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Kampanj för ett våldsfritt samhälle (mom. 10)

Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "I likhet" och slutar med "mot våldsbrott m.m." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det nu finns skäl att tillsätta en parlamentariskt förankrad kampanjledning för att planera och genomföra ett brett och intensivt opinionsarbete. Det krävs nämligen en målmedveten inriktning för att få till stånd en attitydförändring hos hela det svenska folket. Motion 1986/87:K421 tillstyrks följaktligen.

dels att moment 10 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

10. beträffande *kampanj för ett våldsfritt samhälle*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:K421 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Ordnar och medaljer

Anders Björck, Hans Nyhage och Elisabeth Fleetwood (alla m) anför:

Utskottet behandlar i detta betänkande två motioner som rör frågan om ordnar och medaljer. I motion 1986/87:K816 av Birger Hagård (m) erinras om att utdelandet av Svärdsstecknet, Svärdsmedaljen, Vasatecknet och Vasamedaljen upphörde i anslutning till riksdagens beslut 1973 om utdelandet av ordnar trots att de aktuella dekorationerna inte är ordnar. Många skäl talar enligt motionärerna för att de nämnda medaljerna åter görs disponibla för belöning av allmänna samhällsinsatser, främst sådana som inte stått i direkt anknytning till ren tjänsteutövning. Även den nyinstittade Nordstjärnemedaljen berörs i motionen.

I motion 1986/87:K806 av Marianne Karlsson (c) föreslås att regeringen skall tillsätta en utredning om det officiella belöningssystemet för att se över hur ett reformerat ordensväsende genom en breddning av aktuella mottagargrupper skulle kunna utformas.

Vi anser att erfarenheterna sedan 1973 talar för att det är dags för statsmakterna att tillsammans med Kungl. Maj:ts Orden överväga hur ett

utvidgat användande av ordnar och medaljer kan utformas. Regeringen har ju i tilltagande utsträckning börjat använda medaljer, t.ex. Illis Quorum, för belöning av framträdande samhällsinsatser. I likhet med vad utskottet anförde hösten 1986 (KU 1986/87:16) kan det tills vidare ankomma på regeringen och Kungl. Maj:ts Orden att bedöma frågan om ett utvidgat användande av medaljer som belöning åt förtroendemän m.fl. Vi anser emellertid att även ordensfrågorna bör tas med i bedömningen. Det är inte rimligt att svenska ordnar förbehålls endast utländska medborgare. Ett reformerat ordensväsende bör kunna bli ett angeläget inslag då det gäller att från statschef och regering på ett uppskattat sätt belöna samhällsinsatser av vitt skilda slag. Ekonomiskt är ett sådant system också fördelaktigt.

2. Ersättning till Olof af Forselles

Anders Björck, Hans Nyhage och Elisabeth Fleetwood (alla m) anför:

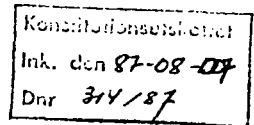
Frågan om ersättning till Olof af Forselles har sedan den rättsliga tvisten mellan honom och riksdagen förts åt sidan fått den lösningen att riksdagens förvaltningsstyrelse tillerkänt honom ett belopp om 5 000 kr. per månad tills han uppnår pensionsålder. Saken har behandlats av konstitutionsutskottet vid ett flertal tillfällen med anledning av motioner. När nu förvaltningsstyrelsen tagit ett beslut som innebär en viss kompensation har emellertid beloppet kommit att sättas för lågt. Utskottet har ansett att det saknas möjligheter att överpröva förvaltningskontorets beslut och avstyrker på den grunden motion 1986/87:K823. Vi anser emellertid att detta inte bör utesluta möjlighet för styrelsen att snarast ompröva beloppets storlek.

RIDDARHUSET

Box 2022

103 11 STOCKHOLM 2

65/1987

Till Konstitutionsutskottet

Riddarhusdirektionen, som beretts tillfälle att avge yttrande med anledning av motion 1986/87 K818 (vpk 87:179), får härmed anföra följande.

I motionen har föreslagits dels att riksdagen som sin mening skall ge regeringen tillkänna vad i motionen anförts om att ur statliga förordningar utmönstra bestämmelser rörande adeln, dels att riksdagen hos regeringen skall begära förslag till överförande i samhällets ägo av riddarhusets skogs- och jordbruksfastigheter.

1. Yrkandet att vad som finns kvar av adelsväsendet i statliga förordningar bör mönstras ut.

Den svenska adeln har som bekant under århundraden spelat en inte oväsentlig roll i Sveriges historia och var fram till ständsriksdagens avskaffande 1866 en del av Sveriges riksdag.

Vid grundlagsändringen i samband med tvåkammarriksdagens införande nämnda år träffades med adeln överenskommelse angående upphörande av och reglering av adelns tidigare privilegier samt angående en lämplig form för adeln att framgent handha sina angelägenheter, exempelvis skötsel av gemensamma tillgångar.

Denna reglering återspeglades bl a dels i 37 § RF, dels i författningen om Ridderskapets och Adelns privilegier och dels i 1866 års Riddarhusordning. Konungens rätt att adla bibehölls. Adelns ställning som en offentligrättslig korporation bekräftades. Samtidigt reglerades på ett smidigt sätt i ett slag för framtiden många av de ofta sekelgamla rättsregler som på olika vis berörde adelns hittillsvarande ställning i samhället. Bl a kom adelsprivilegierna härigenom att framgent sakna praktisk betydelse.

I grundlagsberedningens år 1972 avgivna betänkande redovisades vissa överväganden rörande rätten att adla och adelns ställning. Beredningen fann inte skäl att behålla grundlagsregeln om Kungens rätt att nobilitera vilken senast använts 1902. Vidare fann beredningen att adelns rättsliga ställning, bl a som offentligrättslig korporation, inte skulle förändras på annat sätt än att förenklingen i grundlag skulle upphöra om reglerna i 37 § rörande riddarhusordningen skulle upphävas. Beredningen föreslog sålunda att den tidigare 37 § RF i dess helhet skulle utgå vid fastställandet av ny grundlag.

Beredningens förslag återspeglades i propositionen och riksdagen beslöt i enlighet härmed.

Frågan om en eventuell ändring av adelns ställning har sålunda tämligen nyligen varit föremål för riksdagens behandling. Det finns nu inte anledning att ånyo belasta riksdagen med denna fråga. Frågan torde ju också i dagens läge kunna anses vara av mycket ringa vikt jämfört med de många andra betydande samhällsfrågor som kräver riksdagens uppmärksamhet. Dessutom torde det visa sig utomordentligt svårt för att inte säga omöjligt att rent praktiskt - om man nu utmönstrar allt som sägs om adeln i gällande övergripande författningar - uppsåra alla äldre lagar och förordningar som berör adeln och i varje särskilt fall utmönstra adeln ur dessa.

Det förtjänar också att påpekas, att den tidigare av Konungen, senast av regeringen stadfästa riddarhusordningen ger adeln rätt att av medlemmarna uttaga s k kapitationsavgift. Denna används bl a för underhåll av riddarhuspalatset.

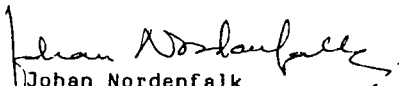
Riddarhuspalatset anses utgöra en av vårt lands vackraste byggnader och representerar ett ovärderligt kulturvärde. Det är öppet för allmänheten genom visningar. Vikten av att riddarhusfastigheten sorgfälligt vårdas och underhålls torde bestridas av ingen. Kostnaderna härför är emellertid avsevärda och stiger i takt med de tilltagande luftföroreningarna.

Hittills har som sagts dessa kostnader burits av adeln själv utan bidrag från det allmänna. Skulle regelverket rörande adelns ställning som offentligrättslig korporation nu ändras är det troligt att det blir svårt att på frivillig väg insamla de medel som tidigare kunnat uttaxeras i form av kapitationsavgift. I så fall återstår inte annat än att från det allmänna utverka bidrag till riddarhuspalatsets underhåll.

En ändring av regelverket skulle alltså sannolikt komma att medföra ökade utgifter för statsverket, vilket knappast är ett allmänt intresse.

Med hänvisning till vad ovan anförts bör enligt riddarhusdirektionens mening motionen i nu berörda del avslås.

— — — — —
På riddarhusdirektionens vägnar

Johan Nordenfalk
Ordförande

Per Lagerberg
Riddarhussekreterare